

Nieuw Nederlands

TLPST

Lesbrief nummer 31 – oktober 2016

Wilt u laten weten wat u van deze TLPST vond? Hebt u tips voor de volgende aflevering? Mail ons: redactie@tlpst.nl.

Streng verboden te spieken

Spieken? Niemand van ons doet het. We zouden niet durven. Toch bestaat het woord. Zo'n honderdvijftig jaar geleden dook *spieken* voor het eerst in het Nederlands op. We hebben het toen afgekeken ... van een Duitse leraar.

> [Lees verder](#)

Geen fouten meer in Google Translate?

Stel dat Google Translate bij jou in de klas zit en jullie als opdracht een Engelse tekst moeten vertalen, zou dat de vertaalmachine dan lukken? Je kent het antwoord waarschijnlijk al: nee, Google Translate maakt er vaak wartaal van.

> [Lees verder](#)

Gebarentaal

Twee leden van de Tweede Kamer willen dat er een wet komt die de Nederlandse Gebarentaal officieel erkent. Gebarentaal is de taal van de meeste mensen die doof geboren zijn.

> [Lees verder](#)

Straattaal praten met je oma

Praten jullie weleens straattaal? En doe je dat ook met je oma? Misschien is het een goed idee, want sommige oma's zijn heel nieuwsgierig.

> [Lees verder](#)

"Oma, zet dit in je tori. Faka? Na de vakantie gaan we weer scorro en dat is nice. Wat wel vet skere is, dat ik vroeg weg moet van osso. Ik pak me bika en, wollah, als het regent dan is het echt fucked up. Kapot koud! Dan maar wakka. Ik heb schijt. Maar als ik m'n bitta's weer zie is alles cool."

Streng verboden te spieken

Spieken? Niemand van ons doet het. We zouden niet durven. Toch bestaat het woord. Zo'n honderdvijftig jaar geleden dook spieken voor het eerst in het Nederlands op. We hebben het toen afgekeken ... van een Duitse leraar.

In de stad Leiden kwam rond 1850 een leraar uit Duitsland werken. Zijn naam was Carl Sicherer. Voor de klas staan was niet zijn ding. Bij examens moest hij voortdurend zijn leerlingen tot de orde roepen: "Nicht spieken!"

Voor die tijd gebruikte men andere woorden om 'afkijken' te beschrijven, bijvoorbeeld *stechelen*, *foetelen* en *smokkelen*. Maar dankzij Carl Sicherer – en vooral zijn leerlingen – werd *spieken* snel populair.

Het Duitse woord *spicken* was trouwens niet zo nieuw. Je vindt al in geschriften uit 1523 een beschrijving van iemand die plagiaat pleegt en daarom bekendstaat als 'der Spicker'. Hij steelt gedachten en woorden uit de teksten van anderen en neemt teksten vaak letterlijk over.

Ook de Duitsers waren misschien niet zo origineel. Het zou kunnen dat *spicken* van het Latijnse *spicere* komt, en dat betekent 'kijken'.

Meer weten? [Ga hier maar eens spieken.](#)

Vragen en opdrachten

Tot 1850 werden de woorden *stechelen*, *foetelen* en *smokkelen* gebruikt voor afkijken. Daarna werd *spieken* populair.

- 1 Overleg in de klas: gebruiken jullie het woord *afkijken* of *spieken*? Of een ander woord?

Alinea 1 is gedeeltelijk ironisch bedoeld. *Ironisch* betekent 'licht spottend'.

2a Welke zinnen uit alinea 1 zijn ironisch bedoeld?

2b Is er in alinea 1 nog een ander woord dat grappig bedoeld is?

3 Waarom moest Carl Sicherer zo vaak het woord *spicken* gebruiken?

4 In alinea 4 staat het woord *plagiaat*. Wat betekent het als een schrijver wordt beschuldigd van plagiaat?

De etymologie is de taalwetenschap die uitzoekt waar woorden vandaan komen. Als je op www.etymologiebank.nl het woord *spieken* opzoekt, krijg je het verhaal over Carl Sicherer te lezen.

- 5 Van welk woord zou jij de herkomst willen weten? Zoek dat woord op in de Etymologiebank.

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Geen fouten meer in Google Translate?

Stel dat Google Translate bij jou in de klas zit en jullie als opdracht een Engelse tekst moeten vertalen, zou dat de vertaalmachine dan lukken? Je kent het antwoord waarschijnlijk al: nee, Google Translate maakt er vaak wartaal van. Maar het wordt beter, belooft Google.

Google Translate zoals het nu is, vertaalt vaak woord voor woord, en dat gaat soms fout. Het zinnetje “Google kan woorden, zinnen en webpagina’s onmiddellijk vertalen” bijvoorbeeld, wordt in het Engels vertaald als “Google may words, sentences and webpages instantly translate”, en dat is geen goede zin. Het nieuwe Google Translate maakt gebruik van een nieuw systeem, *Neural Machine Translation*. Dat systeem heeft ook oog voor de structuur van zinnen en voor de context. Daardoor kan de vertaalmachine beter begrijpen wat er écht bedoeld wordt.

Songtekst van het Engels naar het Chinees en weer terug.

Hoe komt het nu dat Google Translate slimmer wordt? Medewerkers van Google hebben een grote hoeveelheid teksten verzameld. De vertaalmachine kan die teksten analyseren, en door te vergelijken zien hoe een tekst beter vertaald kan worden.

Of dat echt gelukt is, weten we nog niet. Het nieuwe systeem werkt nu alleen nog maar voor vertalingen van het Engels naar het Chinees. Toch belooft Google al een verbetering met 55 tot 85 procent. Maar het bedrijf voegt eraan toe dat de vertaalmachine *nog lang niet perfect is*. Dat maakt Google Translate dan weer heel menselijk.

Vragen en opdrachten

- 1 Overleg in de klas: wie van jullie gebruikt Google Translate weleens? In welke situatie(s)?

In de tekst wordt uitgelegd waarom het nieuwe systeem, *Neural Machine Translation*, volgens Google beter zal werken.

- 2 Leg in je eigen woorden uit waarom de vertalingen van Google Translate tot nu toe vaak vol fouten zitten.
- 3 Hoe meer vertalingen Google Translate uitvoert, hoe slimmer de vertaalmachine wordt. Dit noem je *machine learning*. Hoe werkt dat?
- 4 Overleg in de klas: mogen vertaalmachines wel of niet gebruikt worden in het onderwijs? Bedenk zowel argumenten voor als argumenten tegen.

> *Antwoorden*

> *Terug naar de voorpagina*

Gebarentaal

Twee leden van de Tweede Kamer willen dat er een wet komt die de Nederlandse Gebarentaal officieel erkent. Gebarentaal is de taal van de meeste mensen die doof geboren zijn. De Kamerleden vinden dat er bijvoorbeeld een tolk moet komen die persconferenties van de minister-president vertaalt. Is dat een goed idee?

Baby's die doof geboren worden, kunnen natuurlijk niet de gesproken taal leren die om hen heen gebruikt wordt. Zij leren in plaats daarvan gebarentaal.

Gebarentalen zijn gewone talen – ze worden alleen niet gesproken. Maar mensen die zo'n taal beheersen, kunnen er over alles in praten: over hun gevoelens, over wiskunde, over videogames of over politiek. Later leren ze natuurlijk ook wel Nederlands lezen, maar de gebarentaal blijft belangrijk in hun leven. Op [dit YouTube-kanaal](#) krijg je iedere dag een 'gebaar van de dag' te zien.

Het gebaar van de dag is [les](#).

Net als gesproken talen verschillen gebarentalen over de hele wereld. De Nederlandse Gebarentaal is niet per se begrijpelijk voor andere doven uit bijvoorbeeld Spanje of Oekraïne. (Veel doven leren wel een beetje American Sign Language, dat is het Engels van de gebarentaalwereld.)

Twee politici, Roelof van Laar van de PvdA en Carla Dik-Faber van de ChristenUnie, willen nu dat Nederland de Gebarentaal in de wet erkent als officiële taal, net als het Fries. Ze hebben daarom een 'initiatiefwet' ingediend, een soort schets van hoe de nieuwe wet er volgens hen uit moet zien. In [dit interview](#) legt mevrouw Dik-Faber uit waarom de wet volgens haar nodig is.

Vragen en opdrachten

Overleg in de klas:

- 1 Is er iemand in de klas die (een beetje) gebarentaal kent of die iemand kent die doof is?
- 2 Kunnen jullie situaties bedenken waarin dove mensen een taalprobleem hebben?
- 3 Vinden jullie gebarentaal een echte taal, zoals het Nederlands? Leg je mening uit.

Verschillende Nederlandstalige televisieprogramma's worden ondertiteld voor doven en slechthorenden via teletekstpagina 888. Sommige NOS Journaals zijn ook te bekijken met een tolk in beeld. De twee politici vinden dat er bijvoorbeeld persconferenties van de minister-president altijd een tolk aanwezig moet zijn.

- 4 Vinden jullie dat er tolken in beeld moeten zijn op televisie of denk je dat ondertiteling via teletekst voldoende is?

Bekijk [het interview](#) waarin Carla Dik-Faber van de ChristenUnie haar plannen uitlegt.

5 Zijn jullie het ermee eens dat de Nederlandse Gebarentaal officieel erkend moet worden? Leg je mening uit.

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Straattaal praten met je oma

Praten jullie weleens straattaal? En doe je dat ook met je oma? Misschien is het een goed idee, want sommige oma's zijn heel nieuwsgierig.

Marjan Berk is een oma en een schrijfster. Ze hoort haar kleinkinderen soms straattaal praten met elkaar en wordt dan, zoals ze zelf zegt, 'stinknieuwsgierig'.

Toen ze een tijdje geleden een artikel moest schrijven voor het *Algemeen Dagblad* kreeg ze daarom een goed idee. Ze besloot *haar kleinkinderen te interviewen*.

Tijdens dat interview wil ze bijvoorbeeld weten of de kinderen het niet expres doen om oude mensen buiten te sluiten, maar haar kleinzoon Victor (die trouwens al 19 is) ontkent dat. Volgens hem hebben oude mensen er helemaal geen behoefte aan om "dat taaltje" te begrijpen: "Bovendien spreken wij zo vlug, dat volgen ze toch niet. Ik versta dat taaltje al vanaf mijn achtste jaar."

"Oma, zet dit in je tori. Faka? Na de vakantie gaan we weer scorro en dat is nice. Wat wel vet skere is, dat ik vroeg weg moet van osso. Ik pak me bika en, wollah, als het regent dan is het echt fucked up. Kapot koud! Dan maar wakka. Ik heb schijt. Maar als ik m'n bitta's weer zie is alles cool."

Fragment uit een straattaalbrief aan oma Marjan Berk.

Oma Berk kan er trouwens zelf ook wat van. Als ze het gesprek opent, lijkt ze wel expres wat ouderwetse woorden te gebruiken: "Toen ik een puber was, direct na de Tweede Wereldoorlog, hadden wij zo onze idolen, wier taal we overnamen en de hele dag spraken. Er was nog geen televisie, dus die idolen kwamen ook uit boeken. Zo was er een razend populair boek, *Adriaan en Olivier*, waarin een oude dame zich voortdurend in het maanlicht uitkleedde en over haar blote lijf een bontjas aantrok."

Vragen en opdrachten

Overleg in de klas:

- 1 Praten jullie straattaal? Zo ja: met wie wel en met wie niet?
- 2 Marjan Berk denkt dat jongeren straattaal gebruiken om ouderen buiten te sluiten. Haar kleinzoon is het daar niet mee eens. Wat vinden jullie?
- 3 Is straattaal volgens jullie echt een taal of is het Nederlands met nieuwe woorden erdoorheen?

De kleinkinderen van Marjan Berk hebben haar een brief geschreven. Lees de brief in *het interview* van Marjan Berk met haar kleinkinderen. (De brief staat in de derde alinea.)

- 4 Snap jij de brief helemaal?
- 5 Zou jij de dingen die de kleinkinderen vertellen ook op deze manier opgeschreven hebben? Of zou je andere woorden gebruikt hebben? Geef voorbeelden.

Kleindochter Valerie zegt in het interview: “Straattaal ontwikkelt zich voortdurend. Je merkt de invloed van andere culturen. In Amsterdam is de Marokkaanse en Surinaamse jeugd leidend. Daarom kan je ook niet spreken van dé straattaal.”

6 Ben je het met Valerie eens? Leg je mening uit.

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Antwoorden bij het eerste onderwerp

- 1 Eigen antwoord.
  - 2a De eerste drie zinnen: “Spieken? Niemand van ons doet het. We zouden niet durven.”
  - 2b Het woord *afgekeken* in de laatste zin.
  - 3 Hij was niet zo goed in lesgeven (orde houden).
  - 4 Een schrijver die wordt beschuldigd van plagiaat, heeft teksten van iemand anders overgenomen zonder dat te vermelden. Hij doet dus alsof hij de teksten zelf geschreven heeft.
  - 5 Eigen antwoord.
-

Antwoorden bij het tweede onderwerp

- 1 Eigen antwoord.
  - 2 Eigen antwoord, bijvoorbeeld: Google Translate vertaalt losse woorden (of kleine groepjes woorden), maar houdt er geen rekening mee in wat voor zin of wat voor verhaal die woorden voorkomen.
  - 3 Hoe meer tekst Google Translate vertaalt, hoe meer tekst de machine kan gebruiken als bron voor nieuwe vertalingen. De gebruikers moeten dan wel aangeven of een vertaling goed is of niet.
  - 4 Eigen antwoord.
-

Antwoorden bij het derde onderwerp

- 1 t/m 5 Eigen antwoorden.
-

Antwoorden bij het vierde onderwerp

- 1 t/m 6 Eigen antwoorden.
-